

Voinovich felfogását, melyszerint : (Arany H. I.) „célja magasabb Petőfiénél, művészi tekintetben is, mert Petőfi elsősorban a népnek kívánt élni, másképp is, mert időszerű politikai cél helyett a nemzet összefoglalását szolgálta” (Voinovich, Arany János életrajza 17. o.) Nos, ennek a Barta által követett véleménynek semmi alapja nincs. Ha ez igaz, akkor elvtelenség lett volna Arany részéről erről az alapvető különbségről nem beszélni Petőfivel. Mindenütt helyeselni Petőfi nézeteit és egyáltalán nem érinteni az eltérést. Arany egyáltalán nem vitakozott erről a problémáról. Egyébként könyvemben igyekszem bebizonyítani, hogy Arany, aki a Szépirodalmi Szemle olvasója volt, aki — mint ezt részletesen dokumentálom — esztétikai tekintetben a Szépirodalmi Szemle nézeteit, vagyis Erdélyi felfogását osztotta éppen ezt a kérdést 49 előtt a viszonylag általánosabb népköltészet és konkrétan nemzeti költészet egymásba átmeneteleként ragadja meg. Itt adattal szemben, adatot kellene állítani, mint minden más helyen is. Ez azonban nem történt meg.

Tehát igaza van Bartának, midőn Goethét idézi : „Gedichte sind gemalte Fensterscheiben.” S ahhoz, hogy megismerjük őket, be kell lépni a szent kápolnába, de nem úgy hogy behunyjuk a szemünket, mert abban az esetben hiába történik meg, hogy : „Bedeutend wirkt ein edler Schein”, nem láthatunk mást, mint saját szemünk káprázatát.

BARTA JÁNOS

VISZONVÁLASZ HERMANN ISTVÁNNAK

Hermann István észrevételei nehéz helyzetbe hoznak. Nem mintha bármit is eltudnék rendkívül magabiztos érveléséből fogadni. De aki még mindig nem hiszi, hogy a Gondolatok a békekongresszus felől „népáradás” szava népvándorlást jelent, aki ezt a szót azonosítja a népmozgalommal, azaz forradalommal, — aki a töredéket vagy hősies küzdelmet szemrebbenés nélkül egynek veszi a tragédiával, aki pillanatnyi szükséglete szerint forgatja a mű és a „perspektíva” viszonyát, hogy tovább ne folytassam, — azt bajosan lehet meggyőzni. Éppen ezért nem látom értelmét annak, hogy vele vitába szálljak. Mindössze egy helyesbítést tartok szükségesnek : ha a szóban forgó könyv valamely szakaszát nem érintettem, ez egyáltalán nem jelenti az illető szakasz helyeslését vagy elfogadását. Ezt nagyjából megmondtam saját cikkem bevezetésében. Egyébként az olvasót arra kérem : mielőtt Hermann cáfolatainak hitelt adna, fussa át megegyeszer bírálatomat : vajon oda üt-e Hermann, amit én mondtam, s vajon megfelel-e éppen legdöntőbb kifogásaimra. Hermann István pedig ne vegye rossz néven, ha főként Arany ismerőit és értőit még kérem valamire : olvassák minél többet Hermann művét, vessék össze Arannyal : vajon az van-e benne, amit ő beleolvas? Én magam nem vagyok kétségben ennek az egybevetésnek eredménye felől.

TIBORC ZSIGMOND

A MAGYAR SZOCIALISZTIKUS LIRA ELŐZMÉNYEI ÉS KEZDETEI

Komlós Aladár, aki már sok értékes irodalomtörténeti munkával gazdagította irodalmunkat, a Magyar Tudományos Akadémia irodalomtudományi osztályának folyóiratában (A Magyar Tudományos Akadémia I. osztályának közleményei X. kötet, 3—4 sz.) hosszabb tanulmányt írt a magyar szocialisztikus líra elindulásáról. Ez a tanulmány most külön lenyomatban is megjelent.

Irodalomtörténetünknek ez a része igen elhanyagolt terület, és Pándi Pál kisebb értekezésén kívül úgyszólván semmilyen munkát sem találunk, amely ezt az érdekes kortudományosan feldolgozta volna. (E sorok írójának Farkas Antálról szóló prémiumos nagyobb kéziratát a Magyar Tudományos Akadémia első osztálya őrzi. Ebben külön fejezet foglalkozik a magyarországi szocialisztikus irodalom elindulásával.) Helyesen tette tehát Komlós, hogy ezt a fontos periódust feldolgozta, hiszen éppen ő az, aki Madách, Komjáthy, Vajda János korát és irodalmát igen jól ismeri.

Komlós tanulmánya nem nagy, mindössze 56 oldal terjedelmű, és valószínű, hogy csak vázlata egy nagyobb, részletesebb munkának, de így is jelentős és irodalomtörténeti szempontból figyelemreméltó alkotás. A tanulmány kissé aránytalan, mert jóformán a fele, a 70—80-as